

Fakkeenya waliin Fokkinnaa fi Soba Shirkii-kutaa 2

Description

Fakkeenya dadhabinna gabbaramtoota mushrikootaa

Rabbiin subhaanahu wa ta'aalaa wantoonni mushrikoonni waaqeffatan uumamtoota hunda caalaa uumama baay' ee dadhabaa fi xiqqaa ta'e uumuu irraa dadhaboo akka ta'an, inumaa uumamni dadhabaan kuni osoo waa harkaa bute deebisu akka hin dandeenye ibsuuf fakkeenya ni dhiyeessa:

﴿يَا يَهَا النَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَأَسْتَمِعُوا لَهُ وَإِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذَبَابًا وَلَوْ أَجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبُهُمُ الذَّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنِقِذُوهُ مِنْهُ ضَعْفَ الْطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴾٧٣ ﴿اللَّهُ حَقٌّ قَدْرٌ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌ عَزِيزٌ﴾

“Yaa namoota! Fakkeenyi dhiyefamee jiraa dhageeffadhaa. Dhugumatti, kanneen isin Rabbii gaditti kadhattan osoo isaaf walitti qabamanillee tiisisa tokko hin uuman. Yoo tiisisni wanta tokko isaan harkaa bute, wanta san [tiisisa] harkaa buusu hin danda'an. Barbaadaa fi barbaadamaaniis dadhaboodha. Kabaja dhugaa Rabbiiif maluu hin kabajne. Dhugumatti, Rabbin Jabaa Injifataadha” Suuratu Al-Hajj 22:73-74

“Yaa namoota!” Waamichi kuni warra amananii fi kaafirotaafi. Warri amanan (mu'mintooni) beekumsaa fi waa sirritti arguun isaaniif dabalam. Kaafirota irratti immoo ragaan ni dhaabbata. “**Fakkeenyi dhiyefamee jiraa dhageeffadhaa**” Kana jechuun gurra keessan itti kennaa, wanta of keessatti qabate hubadhaa.^[1] “**Dhugumatti, kanneen isin Rabbii gaditti kadhattan osoo isaaf walitti qabamanillee tiisisa tokko hin uuman.**” Kana jechuun sanamooni fi wantoonni biroo isin Rabbiiin alatti gabbartan (waaqeffattan) hundi osoo walitti qabamanii tiisisa xiqqaa kana uumuu hin danda'an. Inumaa uumuu dhiisiti, “**Yoo tiisisni wanta tokko isaan harkaa bute, wanta san [tiisisa] harkaa buusu hin danda'an.**”

Mushrikooni sanamotoa isaanitiif shittoo fi nyaata dhiyeessaa turan. Yeroo muraasan booda tiisisni shittoo fi nyaata san irra qubata. Sanamooni isaanii wanta tiisisni fudhate harkaa buusu hin danda'an.

“**Barbaadaa fi barbaadamaaniis dadhaboodha.**” Kana jechuun barbaadaan wanta Rabbii gadiitti gabbaramuudha, barbaadamaan tiisisa. Akkanas jedhame jira, barbaadaan: nama sanama waaqefatu,

barbaadamaan: sanama.[\[2\]](#)

“Kabaja dhugaa Rabbiif maluu hin kabajne.” Kana jechuun yommuu Rabbiin waliin wanta tiisisa ofirraa ittisuun hin dandeenye gabbaran, guddinna Isaaf maluu ol hin guddisne. **“Dhugumatti, Rabbin Jabaa Injifataadha.”** Rabbiin wanta fedhe uumuu irratti Jabaadha. Mootummaa Isaa keessatti homtu Isa hin dhaqqabu, eenyullee mootummaa Isaa irraa waa harkaa butu hin danda’u. Yaa mushrikoota! Inni akka wanta isin gabbartanii kan tiisiaayyu uumuu hin dandeenyeli miti.[\[3\]](#) Rabbiin subhaanahu waan hundaa irratti danda’aadha, wantoota hundaa kan injifatuudha. Wantoonni namoonni Isaa gaditti gabbaran immoo tiisiaayyu uumuu hin danda’an. Inumaa tiisisa harkaa waa buusu hin danda’an.

Kanaafu, namni sanama tiisisa uumuu dhiisitii wanta isarraa bute harkaa buusu hin dandeenye akkamitti faayda naaf fida ykn miidhaa narraa deebisa jedhee waqeffataa?

Fakkeenya nama isaan gabbare eegu dadhabuu

Rabbitiin subhaanahu wa ta’alaa wantoonni namoonni Isaa gaditti gabbaran nama isaan gabbare eegu akka hin dandeenye ibsuuf mana sharariitiin wal fakkeessuun fakkeenya ni dhiyesse:

مَثَلُ الَّذِينَ أَخْذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ أُولَئِكَاءِ كَمَثَلِ
 الْعَنَكِبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَنَ الْبُيُوتِ لَبَيْتٍ
 الْعَنَكِبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ

“Fakkeenyi warra Rabbiin ala kan biraat awliyaa’ a godhatanii, akka sharariitiin mana ijaarratteeti. Dhugumatti, manni hundarра laafaan mana sharariiti. Osso kan beekan ta’anii, [silaa awliyaa’ a hin godhatanii turan].” Suuratu Al-Ankabut 29:41

Fakkeenyi namoota Rabbitiin alatti kan biraat gabbaramaa godhachuun gargaarsaa fi faaydaa irraa abdatanii akka sharariitiin mana ijaarratteeti. Manni sharariiti hoo’as ta’e qorra ishirraa hin dhoowwu, miidhaa ishitti bu’us ishirraa hin deebisu. Sharariitiin wanta akka jirbii qaql’aa mana godhatti. Manni kuni garmalee laafaa fi dadhabaa homaa ishirraa hin eegnedha. Haaluma kanaan, mushrikoota kanniintti dallansuun Rabbii yoo bu’e, wantoonni issaan gabbaran homaa issaan hin fayyadan, adabbii Rabbii issaan irraa hin deebisan. Sanama mana sharariitiin wal fakkeesse. Akkuma manni sharariiti homaa ishirraa deebisuun hin dandeenye, sanamooni issaanis Rabbitiin irraa issaan eegu hin danda’an.

Kana ilaachise ibn Al-Qayyim ni jedha: “Rabbiin subhaanahu namoonni kunniin dadhabdoota akka ta’an ni dubbate. Kanneen isaan awliyaa’ a (gargaaraa fi tiksaa) godhatan immoo isaan caalaa dadhaboodha. Isaan dadhabinna isaaniiti fi awliyaa’ a godhachuu irraa wanta niyyatan keessatti akka sharariiti mana ijaarratteeti, manni ishii mana hunda caalaa dadhabaadha. Fakkeenya kana jala, mushrikoonni kunniin yommuu Rabbiin ala kan biraa gabbaramaa godhatan duraan caalaa dadhaboo ta’u. Kan gabbaramaa godhatan irraa homaayyu hin fayyadamne dadhabinna malee. (Dadhabinna irratti dadhabinna isaaniif dabale.) Akkuma Rabbiin olta’ aan jedhe:

وَاتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ عَالِهَةً لَيَكُونُوا لَهُمْ عَزَّاً ۝
سَيِّكُفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًا ۝

“Humnaa fi kabaja akka isaaniif ta’aniif Rabbii gaditti gabbaramtoota godhatan. Haa dhoorgaman! Isaan gabbarii isaanii ni mormu, isaan irratti faallaa ta’u.” Suuratu Mariyam 19:81-82[4]

Kana jechuun mushrikoonni akka isaan gargaaraniif, kabajaa fi humna isaaniif akka ta’aniif Rabbiin alatti wantoota biraa gabbaramtoota godhachuun gabbaran. “Nu gargaaru, kabajaa fi humna nuuf ta’u”

jedhanii yaadun Rabbiin ala wantoota biraan gabbaru (waaqeffatu). Kan akka sanamaa. Dhimmichi akka isaan odeessanii miti. Wantoonni isaan waaqeffatan humnaa fi kabaja isaaniif hin ta'an. Kana irra, wantoonni isaan waaqeffatan kunniin gabbarri (waaqefanna) isaanii Guyyaa Qiyaamaa ni mormu. Akkana jedhu, "Namoonni kunniin nu waaqeffataa hin turre."

Fakkeenya armaan olii ilaachisee wanta Sheykh Abdurahmaan As-Sa'dii jedhe itti haa daballu: "Kuni fakkeenya Rabbiin nama jabeenya, humnaa fi faayda irraa barbaadun wanta biraan Isa waliin gabbareef dhiyeessedha. Dhimmichi faallaa wanta inni yaadeti. Fakkeenyi isaa akka sharariitii hoo'a, qoraa fi balaa irraa akka ishii eeguuf mana ijaarrattee. Manni hundarra laafaa fi dadhabaa ta'e mana sharariiti. Sharariitiin lubbu-qabeenyi dadhaboo ta'an keessaa tokko. Manni ishiis mana hundarra dadhabaa ta'eedha. Mana kana godhachuun dadhabbinna malee homaa ishiif hin daballe. Haaluma kanaan, namoonni kunniin Rabbii gaditti kan biraan awliyaa'a (tiiksa fi gargaaraa) godhatan gara hundaan hiyyeeyyi fi dadhabdoota. Yommuu Rabbiin alatti awliyaa'a godhachuun ittiin jabeefamuu fi gargaarsa irraa barbaadan, dadhabbinna irratti dadhabbinna dabalatan, laafinna irratti laafinna dabalatan. Sababni isas, kaayyoo isaanii baay'ee galmaan gahuuf isaan irratti hirkatan, ni hojjatan jedhanii yaadun awliyaa'a kanaaf ni dhiisan. Mataa ofiiti carraaqu ni dhaaban. Garuu awliyaa'an isaan hin gargaarre, kanaafu, karaa isaanitiin bu'aa homaatu galmaan hin geenye, isaan irraa gargaarsa homaatu hin arganne.

Osso dhugaadhaan haala isaanitii fi haala wantoota awliyaa'a godhatanii beekanii, awliyaa'a isaan hin godhatanii turan. Isaan irraa qulqullaa'u turan. Gooftaa waan hundaa irratti danda'a fi mararfataa ta'ee gargaaraa fi tiiksa godhatu turan. Yommuu gabrichi tiiksa fi gargaaraa Isa godhate fi Isarratti hirkate, Inni isaaq gahaadha. Qalbii, qaamaa, haalaa fi hojji isaa keessatti humna irratti humna dabalata." [\[5\]](#)

Dhugumatti, namni Rabbiin ala wanta biraan gargaaraa fi tiiksa godhachuun gadi jedhuuf, sagaduuf, gargaarsa, jabeenya fi kabaja irraa kajeelu akka sharariiti mana godhatteeti. Akkuma manni kuni sharariiti homaa fayyaduu fi balaa irraa deebisu hin dandeeny, nama kana irraayis wanti inni Rabbiin alatti gabbaru (waaqefatu) homaa isa fayyadu fi balaa isarraa deebisu hin danda'u.

Namni Muslima ta'ee Rabbii olta'a gargaaraa fi tiiksa godhate fi Isarratti hirkate, qalbii fi qaama isaa keessatti jabeenya argata. Namni Rabbii olta'a dhiisee wanta biraatti rarra'e immoo qalbii fi qaama isaa keessatti dadhabbinna argata. Tarii yeroo muraasaf wanti suni jabeenya waan isaaq ta'u isatti fakkaata. Garuu yommuu balaan isatti bu'u, isarraa balaa kana deebisu hin danda'u. Qalbiin isaa tan cabdee fi keessi isaa dadhabaa ta'e taa'a.

Ammas, fakkeenya kanarraa wanti ijoon biraan barannu: sharariitiin jirbii qaql'a kana mana godhachuun yommuu itti rarraatu, addaan cite ishii waliin kufuu danda'a. Akkuma kana namni Rabbii olta'aan ala wanta biraan gabbarus wanti inni na fayyada jedhee itti rarra'u isaan cite kufa.

Faallaa kanaa, namni Muslimni Rabbii olta'a qofa gabbaru immoo qabannoo jabaa addaan hin cinne qabata. Rabbiin subhaanahu wa ta'alaa ni jedha:

﴿فَمَن يَكُفِرُ بِالْطَّغُوتِ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ﴾

﴿الْوُثْقَى لَا أَنْفِصَامَ لَهَا﴾

“Namni xaaghuutatti kafaree Rabbitti amane, dhugumatti qabannoo jabaa addaan hin cinne qabatee jira.” Suuratu Al-Baqara 2:256

Kana jechuun namni xaaghuutatti amanu didee, mormee fi Rabbiin ala wanta biraaj gabbaruu dhiisii Rabbiitti amanee fi Isa qofa gabbare, dhugumatti inni qabannoo jabaa addaan hin cinne sirritti qabatee jira. Xaaghuutni sheyxaana, sanama, taabota, raagdu fi wantoota biroo sobaan gabbaraman kan gabbaramutti gammade of keessatti qabata.

Kitaabban wabii

- [1] Tafsiir Sa'dii-638
- [2] Tafsiir Ibn Kasiir-5/442
- [3] Tafsiir Xabarii-16/637
- [4] [Ash-Shirku fil qadiimi wal hadiisi-fuula 1369](#), Abu Bakr Muhammad Zakariya
- [5] Tafsiir Sa'dii-741

Date Created

June 28, 2020

Author

admin